

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวัฒนธรรมการเรียนรู้ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เพื่อให้เห็นประเพณีการจัดการเรียนรู้แบบภาคใต้ วรรณกรรมที่ใช้เรียนเขียนอ่านและใช้ฝึกฝน สำนวนหรือแก่นสารที่ปรากฏในวรรณกรรมดังกล่าวซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคนในท้องถิ่น ตลอดจน การปรับเปลี่ยนและการสืบทอดเพื่อประโยชน์ในการปรับใช้ในการเรียนการสอนเป็นต้นทุนทางสังคม ในท้องถิ่นภาคใต้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการวิจัย สรุปได้ว่า ประเพณีการจัดการเรียนรู้แบบภาคใต้นั้น ชาวไทยภาคใต้นิยมนำ บุตรหลานที่เป็นชายไปฝากเรียนในวัด เรียกว่า “เรียนหนังสือวัด” มีพระภิกษุเป็นครู ผู้เรียนเป็นศิษย์ วัด ก่อนเรียนต้องมีพิธีมอบตัวเป็นศิษย์ด้วยวิธีไหว้ครู เมื่อพระภิกษุรับเครื่องบูชาก็เท่ากับรับตัวเป็น ศิษย์ จึงเริ่มเรียนอักษรได้ ครูต้องรับผิดชอบทุกเรื่องทั้งเรื่องความรู้ทางวิชาการ ความเป็นอยู่ กิริยามารยาท คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนการศึกษารวมะทางศาสนา โดยการให้เรียนรู้ไปพร้อมกับวิถีชีวิตในวัด การเรียนการสอนไม่มีหลักสูตรชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ปกครองหรือผู้เรียน สื่อการสอนมีเฉพาะกระดานดำที่ทำขึ้นเองเขียนด้วยดินสอที่หาได้จากวัสดุใน ท้องถิ่นและสื่อเอกสารตำราที่จารจารึกลงในหนังสือขุด(สมุดข่อย) เท่าที่ครูจะสามารถหาได้ โดย การคัดลอกซ่อมแปลงจากวรรณกรรมเมืองหลวงและแต่งขึ้นเองโดยปราชญ์ท้องถิ่นซึ่งส่วนใหญ่คือ ภิกษุที่เป็นครู เนื้อหาที่สอนมักเป็นไปตามลำดับ คือ เริ่มจากบท “น โม” ซึ่งเป็นบทไหว้พระรัตนตรัย แล้วเริ่มด้วยสระ ๒๐ ตัว ต่อด้วย กข คือพยัญชนะ ๔๔ ตัว ชาวภาคใต้มักเรียน กข เล็ก คือ พยัญชนะ ๒๘ ตัวตัดตัวที่มีเสียงซ้ำออก แล้วต่อด้วยการแจกลูกตั้งแต่แม่ ก กา ถึงแม่เกย โดยมี เนื้อหาอื่นๆ สอดแทรกไปด้วย เมื่อเริ่มประสมอักษรได้แล้วให้หัดอ่านวรรณกรรมฝึกหัดอ่านควบคู่ไป กับวรรณกรรมแบบเรียน ต่อจากนั้นจึงให้อ่านวรรณกรรมพัฒนาทักษะการอ่านหรือหนังสือสวดเพื่อ ฝึกการอ่านจนคล่อง วิธีการเรียนมุ่งให้ท่องจำเป็นสำคัญ สถานที่และเวลาเรียน ใช้สถานที่ในวัดตาม ความเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียนและเรื่องที่เรียน การประเมินผลเป็นเพียงขั้นตอนของการพิจารณา เพื่อจะตอบทบทใหม่ให้เท่านั้น

วรรณกรรมที่ใช้ในการเรียนเขียนอ่านซึ่งประกอบด้วยวรรณกรรมแบบเรียน วรรณกรรม ฝึกหัดอ่าน และวรรณกรรมพัฒนาทักษะการอ่านทั้งที่เป็นกลุ่มนิทาน กลุ่มคำสอน และกลุ่มคำสวด ล้วนมีสำนวนที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้คนในภาคใต้อีกทั้งสิ้น เช่น การส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของ ความรู้และการศึกษาหาความรู้ ความสัมพันธ์และหน้าที่ที่พึงมีต่อกันระหว่างครูกับศิษย์ หลักธรรม คำสอนในพุทธศาสนา คุณธรรมและจริยธรรม ความเชื่อ และสุนทรียรสในวรรณกรรม

วัฒนธรรมการเรียนรู้ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการเรียนแบบระบบโรงเรียนทั่วราชอาณาจักร การสืบทอดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้แนวจารีตจื๊อจึงลดลงด้วย กระบวนการเรียนรู้แนวสมัยนิยมเกิดขึ้นแทน โดยการสืบทอดผ่านการใช้หลักสูตรในระบบโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย ส่วนที่เป็นวิธีสอนยังนิยมวิธีการจำได้หมายรู้ (เน้นเนื้อหา) นำวิธีการกำหนดได้หมายรู้ (เน้นกระบวนการ) โดยอาศัยวิธีการเสวนากับบัณฑิตและเสวนาธรรม (เก็บข้อมูล) บ้าง

ส่วนการสืบทอดวรรณกรรมแบบเรียนและวรรณกรรมพัฒนาการอ่านมี ๒ ลักษณะ คือ

๑. การสืบทอดเนื้อหาสาระและกลวิธีการนำเสนอ แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑.๑ สืบทอดด้วยการคัดลอกโดยการตัดต่อแต่งเติมตามที่ต้องการสำหรับใช้ในสมัยการ 'เรียนหนังสือวัด' และการ 'เรียนโรงเรียนวัด' วิธีการนี้สิ้นสุดลงพร้อมกับวรรณกรรมท้องถิ่น เมื่อมีการเรียนแบบระบบโรงเรียนทั่วราชอาณาจักรและมีระบบการพิมพ์แพร่หลาย

๑.๒ สืบทอดด้วยการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่โดยอาศัยเนื้อหาสาระหรือรูปแบบจากวรรณกรรมแบบเรียนและวรรณกรรมพัฒนาการอ่านของท้องถิ่นภาคใต้

๒. การสืบทอดโดยการปรับปรุงวรรณกรรมไปตามเงื่อนไขการใช้ เป็นการสืบทอดผ่านสื่อต่างๆ เช่น การสวดหนังสือ การละเล่นพื้นเมือง บทเพลงศาสนา เพลงกล่อมเด็ก นิทาน และปริศนาคำทาย เป็นต้น แต่ปัจจุบันนี้มีเฉพาะที่ใช้ในพิธีกรรมและที่นำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น

ในด้านการปรับใช้ในการเรียนการสอนอาจทำได้หลายลักษณะ ดังเช่น การนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมและวิธีการถ่ายทอดจากคนสู่คนเพื่อพัฒนาคน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใต้มาปรับใช้ใหม่ การนำวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ซึ่งมีคุณค่ามหาศาลมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนมาใช้ในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการจัดพิมพ์เผยแพร่วรรณกรรมท้องถิ่นที่เคยนิยมใช้เป็นวรรณกรรมพัฒนาการอ่าน ที่มีการปริวรรตแล้วแจกจ่ายไปตามสถานศึกษาเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลท้องถิ่นให้กับครูและนักเรียน เป็นต้น

Abstract

This research aimed to study the Tradition in the Learning of Southern Thai Language and Literatures to find out the learning management, literary textbooks and the essences of the texts which influenced on the development of the local people and to look into the adjustment and transmittance of the learning process so as to be able to adapt into the modern learning process of southern Thai language and literatures.

The findings could be summed up as follows: On learning tradition, southern Thai people usually sent their sons to study at temples. Monks were the teachers in the so called "temple schooling". Before attending school, boys had to take a rite of paying homage to teachers. Once the monks received the offering of scarification from the boys it meant that the boys were accepted as students. Monks had full responsibility over the boys including, the training in knowledge acquiring, the way of living in the temple, etiquette, virtue and religious study. There was no specific syllabus, normally it depended on the purpose of parents or the students themselves. Teaching facilities were simple materials such as hand-made blackboard and natural pencils, together with inscribed rolls of text available to the teachers. The texts were both of those that copied and transformed from capital's literatures and those composed by local scholars, mostly teacher monks themselves. The contents of the text started with "*nor mo*" paying homage to the Three Gems, then 20 vowels, 44 alphabets, passages and stories consequently. The learning process started from word building, reading and reciting the exercises and texts. The study emphasized memorizing and reciting by heart. The time and place of learning varied depending on the numbers of students and the lessons, normally took place on the monastery ground.

Literary texts composed of lessons, reading exercises and texts to enhance reading skill including stories and tales, preaching and praying with the essences intending to develop the well being of people of the South, for example, the emphasizing on the importance of knowledge and knowledge acquiring, bond and duty between teachers and students, Buddhist teaching, moral and ethics, beliefs and literary estheticism and etc.

The traditional learning of southern Thai Language and literatures came to an end after the practice of national education system. The modern education runs after the university and school syllabus, however, the teaching still emphasizes on content, learning process and holding dialogue on dharma with scholars (data collection) on some occasions.

The 2 ways in transmitting of literary lessons and literatures to enhance reading skill in the South were 1) content and presentation transmittance by 1.1) copying and transforming them for the use in “temple schooling”, which ended with the coming of national education system and modern printings 1.2) creating new pieces of work based on the content and presentation of lessons and literatures to enhance the reading skill. 2) adjusting the texts according to the usage, for instance, for the recitation, folk performance, weapon dance, lullabies, tales, riddles and etc.

The adaptation of the traditional holistic learning process into the modern system of education in language and literatures can be carry out in many aspects, for example, the revival of local wisdom of the South on holistic learning and wisdom transmission from man to man to develop the wellbeing of man, the introduction of local literatures into the local learning unit or local wisdom learning unit in modern education system, the promotion of reading development by publishing popular local literatures which have already been transcribed and distribute these works to schools and educational institutions for the benefit both of teachers and students.